

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XLV (39)

Štev. (No.) 24

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

26. junija 1986

SLOVENIAM ESSE DELENDAM

Konec slovenske mladosti

Več tujih opazovalcev je karakteriziralo Slovence kot „narod, ki nastaja“.

Mi sami vemo, da narod smo, moramo pa seveda kot narod rasti. Rast pa zahteva od nas, da smo modri, zreli in hrabri.

Premislimo, kdaj je proces oblikovanja slovenskega naroda postal še posebej izrazit in kakšna je bila vsebina tega dogajanja:

V novejši dobi je bil 29. oktober 1918 eden od takih važnih mejnikov. Odločilen korak je bil storjen tedaj v smeri slovenske samostojnosti in državnosti.

Drugi tak pomemben korak so bile Slovenske punktacije, ki jih je proglasila Slovenska ljudska stranka za dr. Korošcem na čelu.

Vsa druga svetovna vojna je bila velika in tragična preizkušnja za slovenski narod. Stalinistični revoluciji, najbolj ciničnem in podlem dogodku v vseh slovenski zgodovini, se je slovenski narod uprl z močatostjo in pogumom. Če bi se zlu ne bili uprli, bi naša vest ne bila čista, po svetu nas ne bi cenili in celo komunisti bi tiho dvomili v moč slovenskega krščanstva.

Poznavalci so mnenja, da bi bila slovenska Cerkev sedaj v slabšem položaju, če bi se takrat katoličani ne bili uprli stalinizmu.

Naj navedem, kaj pravi o stalinizmu Igor Torkar v knjigi „Umiranje na obroke“, izdani v Sloveniji leta 1984:

(Stran 197/8) „Prav je, da ne pozabimo: Ta tragična farsa — tako kot pred njo DACHAUSKI PROCES — je bila plagiat po znamenitem ru-

skem avtorju tragičnih fars „Iškarijotoviču“ Stalinu. Temu svetovno znanemu avtorju se je zgodila nepopravljiva krivica, ker ni dobil Nobelove nagrade za krvočnost. Dramaturgi so Stalinove farse uvrstili v novo zvrst dramatične: krvava farsa. Pri tem je prav, da še nečesa ne pozabimo! Slovenci smo bili v novi Jugoslaviji edini, ki smo uprizorili s trpini iz Dachaua nekaj fars po Stalinovih režijskih knjigah. Brez komentarja ponavljam: EDINI!“

(Stran 283): „Gaber: Kljub temu, da poskušam to razliko razumeti, trdim, da je bila v letih dachauskih procesov naša oblast poslušna učemka stalinizma. Odličnjakinja!“

Torkar govori o slovenskem stalinizmu med dachauskimi procesi. Takrat je bil stalinizem že v zatonu. Najbolj je trpel slovenski narod pod tem ciničnim sistemom med revolucijo od leta 1941 do 1946.

Ker je slovenski narod preizkušnje med drugo svetovno vojno in revolucijo preстал s častjo in hrabrostjo, lahko menimo, da je bil to važen dej naše rasti kot narod.

Kulturno ustvarjanje in gospodarsko-industrijski razvoj v tem in v preteklem stoletju sta tudi doprinesla k našemu dozorevanju.

V vseh evropskih premikih in gibanjih, pa naj so bili verskega, socialnega, političnega ali kulturnega značaja, je bil slovenski narod soudeležen in to ne le pasivno, ampak je vsa ta dogajanja v Sloveniji sam začel in tudi v njih aktivno deloval.

Od protestantizma do protirefor-

macije, od kmečkih uporov in revolucije v letu 1848 pa do gibanj v 20. stoletju. Zelo malo evropskih narodov je živelo z Evropo v taki meri in tako intenzivno kot mi Slovenci.

Kaj nam še manjka k popolni narodni zrelosti?

Dokler je človek mlad, je sprejemljivo, da živi v istem domu skupaj z bližnjimi sorodniki, čeprav ga ti v marsičem izrabljajo ali ga omalovažujejo.

Če pa tak mladoletnik hoče postati zrel mož, si mora ustvariti lasten dom, v katerem bo sam gospodar.

Isto velja tudi za naš narod: žrtve so ogromne, številke skoraj astronomske, a to je edina pot do zrelosti, edina pot do odrasle narodnosti.

Ko si bomo ustvarili lastno državo, bo eden od perečih problemov, kako organizirati lastno narodno obrambo. Švica nam je lahko v lep primer: Pravijo, da je to najbolj militaristična država v Evropi. Vsak Švicar gre vsako leto na orožne vaje tja do svojega 50. leta.

Drug tak primer je lahko beneška republika, ki je imela precejšnjo vojaško moč in se je predvsem posluževala majemniških vojakov.

Narod, ki sam razpolaga s svojimi gospodarskimi sredstvi in kulturnim zakladom, ne bo v zadregi, ko se bo moral ob različnih problemih in po različnih zgledih odločati o zadevah svoje narodne obrambe ali zemlje in naroda.

O tem pa bo odločal narod sam in nihče drugi!

P. K.

Zakon, ki nima uspeha

FAZ poroča, da so letala med Ljubljano in Beogradom v zadnjem času prenapolnjena z direktorji raznih slovenskih podjetij, ki potujejo v Beograd, da dobijo nakazila za devize ter dovoljenja za nakup surovin, katere rabijo njihova podjetja za produkcijo. Kljub močnemu odporu Slovencev je jugoslovanska centralna vlada le uveljavila nove devizne predpise, po katerih se morajo vse uvožene devize stekati v centralnem uradu v Beogradu, kjer jih nato po gotovem ključu oz. navodilih delno vrnejo in porazdelijo po podjetjih. Po poročilih iz Slovenije so tamkajšnja podjetja lahko še nekako vzdrževala višino svoje produkcije, ker so imela na zalogi še nekaj surovin. Kakor slovenska, so tudi večja izvozna podjetja v drugih republikah nezadovoljna, ker novi predpisi omejujejo storilnost industrije in s tem onemogočajo izvoz. Smatrajo, da je zadržanje centralne vlade brezobzirno ter trmoglavno. „Ljubljanski dnevnik“ je pred kratkim objavil svoj komentar o dogajanju na Kososovem ter kritiziral nepopustljivost tam živčih Srbov. To poročilo so srbski funkcionarji smatrali za žaljivo in srbski tisk je avtorja članka močno napadal — s pripombo, da je albanski poslanik takoj poslal v Ljubljano zaboj steklenic s konjakom...

Na komunističnem kongresu v Črni gori pa je neki govornik zahteval, da naj se na vsem jugoslovanskem ozemlju uvede kot uradni jezik srbohrvaščina, ki naj bi se od slej imenovala „jugoslovaniščina“. Vse druge jezike naj bi se kot uradne odpravilo... Ljubljana je seveda takoj odgovorila, da bi po sedanjih jugoslovanskih ustavi moral proti takšnim izjavam oz. zahtevam državni tožilec začeti sodni postopek, toda v unitaristično pobarvanih republikah je to povsem nemogoče...

Slovenci se pritožujejo, da novi

predpisi omejujejo razvoj gospodarstva v Sloveniji. Čeprav so industrijsko kot kulturno boljše oz. višje razviti kot druge republike, to vsekakor ne bi smelo biti vzrok, da so ob nakazovanju deviz diskriminirani, ker njihova produkcija v primerjavi s sosednima Italijo in Avstrijo stalno zaostaja. Tudi z zunanjo jugoslovansko politiko Slovenci niso zadovoljni. Ko je sedanji zunanji minister, Bosanec Dizdarević (ki med Slovenci ni preveč priljubljen), ob napadu ameriških letal na Libijo za-

Kongresi Slovenske skupnosti

Slovenska skupnost na Tržaškem je imela svoje kongrese. Zaradi zamude pri prejemanju pošte moremo šele sedaj posredovati nekaj novic o teh važnih prireditvah politične stranke, ki brani interese slovenske manjšine v Italiji.

Pred tržaškimi pokrajinskimi kongresom so imeli po različnih sekcijah (Devin-Nabrežina, Zgonik, Sv. Jakob, Dolina, Milje) pripravne sestanke, na katerih so obravnavali pereče lokalne probleme. Zavzemali so se za nadaljevanje prirejanja Naših praznikov, ki so tudi pomembna politična manifestacija.

V Finžgarjevem domu na Opčinah je bil 12. aprila pokrajinski kongres SSK na Tržaškem. Na njem so se obravnavali nekatera dopolnila in spremembe statuta, poročilo pokrajinskega tajnika, razprava in razrešnica ter volitve na različna mesta.

10. maja pa je bil v goriškem Avditoriju deželni kongres stranke. Tu je bil spored razdeljen na tri dele: najprej je zbor Mirko Filej iz Gorice pod vodstvom Zdravka Klanjščka zapel pet pesmi in ustvaril potrebno vzdušje, potem so prišli na vrsto pozdravi številnih delegacij

govorjal stališče tretjega sveta, so Ljubljanci protestirali, češ da pot proti Evropi ne vodi ravno preko Tripolija in le po slovenski iniciativi je jugoslovansko zunanje ministrstvo izjavilo, da je Jugoslavija odločno proti vsaki vrsti terorizma. Ob demonstracijah so v Ljubljani tudi zahtevali, da naj Jugoslavija ne nakupuje orožja v deželah tretjega sveta, pa tudi šolanje oficirjev iz teh dežel naj se preneha. Kot je znano, dobiva okrog 200 Palestincev pouk v Jugoslaviji — toda kakor zagotavlja vlada — le o običajnih vojaških vedah in ne o terorističnih akcijah.

P. D-ova.

„Podoben Janezu Pavlu II.“

DR. ALOJZIJ AMBROŽIČ, koadjutor torontske nadškofije

V prejšnji številki smo lahko samo na hitro omenili novico, da je bilo 29. maja sporočeno, da je Janez Pavel II. imenoval našega rojaka dr. Alojzija Ambrožiča za koadjutorja torontske nadškofije s pravico nasledstva. Vest je zelo pohvalno odjeknila med Slovenci, prvo v Kanadi pa tudi drugod po svetu in seveda med nami. Saj je družina novega nadškofa poznana vsem še iz taborišča, pa tudi o škofu smo veliko slišali in brali.

Naj na kratko navedemo osebne podatke dr. Ambrožiča:

Rojen je bil 27. januarja 1930 v vasi Gabrje pri Dobrovi. Najprej je obiskoval klasično gimnazijo v Ljubljani, ko pa je vsa družina bežala po vojski pred komunisti, je nadaljeval šolo in maturiral v Spittalau na begunski gimnaziji. Tisti dnevi begunstva so se mu globoko vtisnili v spomin; v dec. številki Celovškega Zvona je opisal tragedijo begunstva, kot jo je sam doživljal; zato pa tudi številka dolgo ni smela v Slovenijo.

Leta 1948 je vsa Ambrožičeva družina emigrirala v Kanado in se naselila na kmetiji blizu Toronta. Taki mladi abiturient vstopil v torontsko semenišče in bil posvečen 4. junija 1955. Novo mašo je pel v komaj zgrajeni slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Torontu. Bil je prvi duhovnik, ki ga je dala slovenska politična emigracija v Kanadi.

Dr. Ambrožič je služboval nato kot kaplan na raznih župnijah med Kanadčani, nato je bil profesor latinščine v semenišču, a škof ga je kmalu poslal v Rim študirat teologijo na Angelicum in sveto pismo na Biblični inštitut. Ko se je vrnil, je postal profesor sv. pisma na torontskem semenišču. Medtem je doktoriral na nemški univerzi v Würzburgu s tezo: Božje kraljestvo v evangeliju sv. Marka.

V letih 1971-75 je bil član duhovniškega senata nadškofije. Tako se je lahko dobro seznanil s problemi predvsem etničnih skupin, ki jih je lahko dobro razumel, saj je sam izšel iz njih.

Papež Pavel VI. je imenoval dr. Ambrožiča 31. marca 1976 za pomožnega škofa, ki se je predvsem ukvarjal z delom med emigranti in etničnim skupnostmi.

Sedaj po 10 letih škofovstva ga je na prošnjo sedanjega nadškofa Carterja papež imenoval za koadju-

torja s pravico nasledstva. Tako bo imel priložnost, da se uvede v novo odgovorno službo, da jo bo lahko dobro opravljal, ko bo pozneje prevzel sedež škofije.

ODMEVI V KANADSKEM TISKU

Kako gledajo na novo imenovanje dr. Ambrožiča in na njega samega kanadski listi, pa lahko spoznamo iz nekaj krajših pogledov:

Toronto Star (29. maja): Imenovanje pomeni, da bo škof Ambrožič, ki je bil rojen v Jugoslaviji in je imigriral v Kanado leta 1948, ob času sprejel odgovornost za duhovno vodstvo skoraj enega milijona duš torontske nadškofije, ki je največja v deželi.

Škof Ambrožič pravi o sebi, da je konservativec, kar se tiče problemov družine, vendar da se nima za konservativa na socialnem področju.

Glede splava je poudarjal, da v tem oziru ni dovolj, da smo katoličani do njega nevtralni. Skrbi ga, ker taka nevtralnost jasno govori o našem odnosu do človeškega življenja. Izrazi tudi skrb glede načrtnega zanikanja božjih in verskih vrednot v gotovih družbah. Ko so ga prosili, naj razjasni, je odgovoril: „Govorim o Sovjetski zvezi, Vzhodni Evropi, Kitajski in v gotovi meri tudi o Nikaragvi.“

The Sunday Sun (1. junija). Če vam je všeč papež Janez Pavel II., boste imeli radi Alojzija Ambrožiča, ki je novi voditelj 1,2 milijona katoličanov torontske nadškofije.

Tisti, ki poznajo v Jugoslaviji rojenega Ambrožiča, pravijo, da je prijazen, mirno govoreč mož, ki je podobno kot papež veselo razpoložen, pa tudi enako odločen pri vzdrževanju cerkvene pravovernosti.

Podoben je Janezu Pavlu v svojem načinu mišljenja, svoji teologiji in po svojem molitvenem življenju. Svoje življenje posvečuje z rožnim vencem in čaščenjem Matere božje, prav tako kot Janez Pavel, in podobno kot on daje posebno važnost učenju.

Ambrožič je s svojo družino imigriral v Kanado leta 1948, potem ko je preživel 3 leta v begunskem taborišču v Avstriji, kamor je pribežal po vojski. Takrat ni znal angleščine, pa jo je kmalu popolnoma obvladal. Jeziki so eden njegovih talentov, govori namreč francosko, italijansko, nemško, špansko, portugalsko in 4 slovanske jezike.

Ko je bil imenovan za pomožnega škofa leta 1976, je izjavil, da imajo ljudje navadno napačno idejo o tem, kakšen naj bi bil cerkveni voditelj. „Navadno si žele, da bi bil to, kar razumemo pod — prijazen človek. To je prav, a so druge lastnosti važnejše, kakor npr. pogum reči ne, pogum zavzeti nepopularna stališča in izzvati v ljudeh vest.“

The Globe in Mail (29. maja). Kot vodja največje, najbogatejše in najplivnejše angleško govoreče nadškofije v Kanadi, lahko postane škof Alojzij Ambrožič najmočnejši prelat te dežele.

Njegove skušnje kot mladostnik v medvojni Evropi in kasneje v taboriščih za begunce, so ga izklesale podobno kot sv. očeta v osebo, ki je do skrajnosti prepričana v svoji veri.

Tudi Slovenci v Argentini se veselimo tega slavnostnega dogodka, saj nam je novi nadškof koadjutor po srcu in mišljenju blizu. Upajmo, da ga bomo lahko ob kakšni priložnosti tudi lahko osebno pozdravili med nami. Vsi pa mu želimo, da na svojem visokem mestu dela še dalje v dobro kanadski in vesoljni Cerкви, in še naprej izžareva v svet poleg osebnih darov tudi darove, ki mu jih je dal slovenski narod.

Mogoče ne veste, da...

— da je pisatelj Mirko Mahnič v svoji novi knjigi SLOVO, „dnevniku gledališkega lektorja“, ki bo letos izšla pri Slovenski Matici v Ljubljani, podal tudi svoje vtise z obiska v Dragi...

— da muslimani v Makedoniji uvažajo množični pouk verouka in na veliko gradijo džamije, tudi kjer še ni vodovoda in elektrike, in da po prav tako aktivni s svojim propagando jehovci...

— da je med duhovščino v Sloveniji še glas, da je Janov podlistek proti škofu Rožmanu v ljubljanskem DELU hotel biti protipoteza politične oblasti proti misijonu v Ljubljani...

— da je v zbirki „Centre for Research into Communist Economies“, ki jo v Angliji ureja Slovenec dr. Ljubo Sirc, izšlo delo srbskega publicista Koste Čavoškega THE ENEMIES OF THE PEOPLE (Sovražniki ljudstva)...

MLADIKA, Trst, št. 4

V dopoldanskih urah je kongres obravnaval spremembe v strankinem statutu in jih tudi sprejel.

Tone Mizerit

IZ ŽIVLJENJA V ARGENTINI

Odkar je prišla na oblast radikalna vlada, se mora soočati z različnimi težavami. Drug za drugim se na poti vrstijo kamni, ob katere se radikali spotikajo. Poleg tega še pot ni jasna, in večkrat se opazovalci sprašujejo, kam pelje, in če bo vlada prišla na cilj v določenem obdobju. Naj pomovimo tu, kar večkrat trdimo: vsaka druga vlada bi imela iste probleme, in ni verjetno, da bi jih reševala bolj uspešno, kot jih skušajo rešiti radikali. Preveč je zunanjih in notranjih pritiskov, preveč istočasnih konfliktov. K temu je seveda treba dodati pomanjkanje genialnosti, ki pomaga rešiti probleme, precejšnjo mero politične okostenosti, pomanjkanje primerne sposobnosti ljudi, itd., itd. Opazovanje tega položaja se lahko izvede iz raznih zornih kotov. Danes se naslonimo na staro Peronovo teorijo (ki jo je posnel v Evropi, kje, že vemo), da je vlada stabilna, kljub težavam, če ima podporo treh stebrov: sindikatov, vojske in Cerkve.

KUJ ME, STAVKA, KUJ

Ne bi mogli reči, da je razmerje med radikali in sindikati najboljše. Če pogledamo nekoliko v zgodovino, bomo videli, da je bilo malo obdobj, kjer so sindikati tako ostro nastopali proti vladi, kot v sedanjem obdobju. Morda je bilo hujše le za časa prejšnje radikalne vlade predsednika Illia, a razmere in okoliščine so bile tedaj drugačne.

Vlada ima srečo v tem, da so sindikati politično med seboj sprti. Ni še velikih gremialnih formacij, ki bi prišle v roke levičarskih marksističnih voditeljev, kar bi predstavljalo večjo nevarnost. A med samimi peronisti je tako velik razkol, da mnogi niso močni enotnega nastopa. Stara peronistična garda, ki ji načeljuje Lorenzo Miguel, in pa pristajaši „obnoviteljskega peronizma“, med katerimi izstopa mehaniški vođa José Rodríguez in nekateri drugi, ki nekoliko škilijo na levo stran.

Eni in drugi razpnejo (hočeš, nočeš) svoja jadra kadar zaveje veter splošnih stank, ki jih napoveduje iz vrha CGT Saúl Ubaldini. Ta ima zaslonbo zlasti v gremijih iz notranjosti države. Nima jasne sindikalne moči, in ni priljubljen ne pri stari gardi (večkrat je imel spopa-

de z njimi, in rane zadane v boju se ne zacelijo hitro), ne z novo vrsto, ki dvomi o njegovih političnih namelih. A njegova beseda ima težo, priljubljen je pri delavstvu. Treba ga je upoštevati.

Eni bolj, drugi manj, soglašajo s kritikami, ki jih je Ubaldini te dni nanizal pred svetovno javnostjo v svojem govoru na zasedanju Mednarodne organizacije za delo v Ženevi. Tja je pohitel izven uradne delegacije, ker ni hotel popustiti na svojih upornih položajih. Bistveno je poudarjal sledeče stališče: radikalna vlada je popolnoma predana diktatom Mednarodnega denarnega fonda; v Argentini obstaja demokracija, a manjka socialne pravičnosti; sindikalni zakoni so isti kot za časa vojaške diktature in dušijo svobodno sindikalno življenje; vlada obljublja zasedanje paritetnih komisij, a po dveh letih in pol do njih še ni prišlo.

Gornje trditve so skupne vsemu argentinskemu sindikalnemu svetu in, združene z nenehnimi zahtevami po povišanju plač, tvorijo jedro frontalnega boja sindikatov napram vlade.

KO PUSKE POKAJO, SE SABLJE BLISKAJO

Položaj argentinskih oboroženih sil ni rožnat. Ni tu mesto za razpravo o vzroku, ki je do tega pripeljal. Zabeležimo le nekaj dejstev k potrditvi mnenja, da vlada nima ravno opore pri vojski. Ni med vojsko „pučevstva“, a tudi ni prevelike simpatije do politične oblasti.

Po dogodku bombe na predsednika Alfonsina v kordobski vojašnici je postalo to razmerje še bolj napeto. Nov kamen spotike pa je na pot medsebojnega razumevanja postavila sodna zbornica glavnega mesta, ki je, v duhu in črki zakona o sodbi vojaškega osebja, zahtevala od vrhovnega vojaškega sveta celoto sodnih postopkov v zvezi s kršenjem človekovih pravic med protigverilsko vojno. Vzrok je bilo zavlačevanje sodniškega postopka s strani vojaškega sodišča po eni strani, po drugi pa napotki za postopanje v tej zadevi, ki jih je vlada poslala vojaškemu tožilu. Člani civilne zbornice s temi napotki ne soglašajo.

Korak zbornice je bil kot bi dreg-

nil v sršenje gnezdo. Morda nejevolja ni toliko v zvezi s končnimi obsojili, kot z dejstvom, da bodo pred sodniško zbornico marširali oficirji višjih in nižjih kategorij, kar vedno povzročča nejevoljo in nemir v vojaških vrstah. Sodna stvarina se bo, vsaj v začetku, osredotočila v treh postopkih: proti generalu Campsu, proti generalu Suárezu Masonu in pa okoli zadeve mornariške mehaniške šole. Prva bo razrešena še letos, ostali dve šele prihodnje leto. Če bo šlo tako naprej, bo ta problem napolj celotno razdobje radikalne vlade.

Je pa še en zanimiv detalj. Pred dnevi je šef vojaške oficirske šole izjavil, da ima ta šola zasedenih komaj polovico predvidenih prostorov. Na vprašanje, kako to, je izjavil, da je to v direktnem odnosu s političnim položajem države. Ali, bolj po dmače: pomanjkanje ugleda vojaških kadrov vpliva na bodoče vojaške poklice. Koliko je za to kriva vlada je težko (ali lahko?) ugotoviti. A skupno z ostalimi problemi, nizkimi plačami, hudo zmanjšanim proračunom in še marsikaterimi problemi, tvori osrčje ločitve med vlado in oboroženimi silami.

ITE MANIFESTATIO EST (DEO GRATIAS)

Tudi med vlado in Cerkvijo doslej ni bilo prevelike (krščanske) ljubezni. Pereče točke medsebojne napetosti se osredotočajo okoli pornografije (v tisku in zlasti na TV), vzgoje in zakona o razporoki. Glede prve točke vlada sama soglašala s verniki, a ne zna (ali noče?) stvari napraviti konec.

Vzgoja je svojevrsten problem. In prav na tej točki je vlada te dni skušala zasakati krmilo. Precej osporavani minister Alconada Aramburú se je začel poslavljati. Torej so mu tudi začeli iskati naslednika. In nenadoma je prišla v ospredje oseba radikalnega senatorja iz glavnega mesta. Fernando de la Rúa je univerzitetni docent, mož ki že dolgo časa študira vzgojne probleme, protidivorcist, iz vrst balbinizma (torej ne iz Alfonsinove struje), a uživa veliko zaupanje in ugled pri Alfonsinu. Poleg tega ima še sijajne zveze s Cerkvijo in bi njegovo imenovanje zelo pomirilo razburkane katoliške duhove. A vlada ni našla rešitve za nadomestitev v senatni zbornici. Zato je poizkus padel v vodo, in De la Rúa bo še naprej senator. Nepričakovano pa je predsednik potrdil za vzgojnega mini-

SPOMENKA HRIBAR V ODDAJI POVEJMO V ŽIVO

V torek 22. aprila sta se pogovarjala v Trstu iz Ljubljane Spomenka Hribar, univerzitetna profesorica in časnikar S. Pahor. Nepozabna oddaja za vse, ki smo jo poslušali!

Hribarjeva je s sebi lastno lahko, odkritostjo, preprostostjo povedala s pravo žensko umirjenostjo in neprizadetostjo, zakaj je v domovini prva začela odkrivati največji zločin slovenskih partizanov (sama je rekla, da štajerski in primorski niso prizadeti). Ne moremo si misliti, da bi pri klanju v Rogu sodelovale partizanke, ali pa se ni prišlo vse na dan. Zanimivo je, da Hribarjeva po tem odkritju ni doživela večjih posledic. Prišlo je samo do dolgega zaslisanja na univerzi in pozneje so

stra dr. Julija Rajnerija iz Río Negra.

In končno: zakon o razporoki. Škofje so se že vdali v dejstvo, da bo prej ali slej izglasovan. A gredo „boj bojevat brez upa zmage“, in v tem so celo velikopotezni. Sklicali so velike shode, ki bodo konec tedna v Córdoba, Mar del Plati in Salta, medtem ko bo v soboto 5. v Rosariu in pa na Plaza de Mayo. Ob treh popoldan tistega dne pričakujejo silno množico. Celu žudežni kip lujanske Marije bodo pripeljali, in svojo prisotnost so napovedale razne škofofije Velikega Buenos Airesa. Vlada pa se je streznila. Če bo preveč ljudi, bi stvar postala vroča. Zelo se boji „protivladnega“ tona manifestacije. Nekateri govore celo o „telovski procesiji“, ob spominu na tisto leta 1955 pod Peronom, ki je nakazala višek opozicije in poznejši Peronov padec.

A ne bo tako hudo. Organizatorji s kardinalom Aramburujem na čelu hočejo narediti stvar popolnoma apolitično. Celu v govorih ne bo imenovana razporoka. Manifestacija bo pozitivna, „za družino“, ne „proti“. A to bo trenutek resnice: koliko so še argentinski katoličani pripravljene boriti se za svoje ideale? Če niso pripravljene, naj potem ne jokajo.

Ob tem še zaključno misel: koliko nas bo Slovencev na Majskem trgu? Morda uradno, združeno, in še z našimi lepaki, ali morda celo zastavo? Sicer naj potem ne tarnamo, še manj pa kritiziramo.

jo izgnali iz partije. Poslej je Hribarjeva pisala in govorila povsod o tem dogodku, kar dela še danes. Oсталa je za naprej na univerzi in kot marksistično usmerjena še naprej predava socialno komunistično teorijo.

Koliko naših ljudi je to enkratno oddajo poslušalo, ne vemo. Vemo le, da je ob tej mirni, dostojni oddaji edini posegel v razgovor prof. Pahor. Iskreno in moško se je zahvalil prof. Spomenki za to veliko pogumno delo; zahvalil se je tudi za čudovito razlago besede sveti, sveta dolžnost, sveta potreba srca in razuma, povedati narodu resnico, čeprav bolečo in potem mirno delati za narod naprej. Prof. Pahor je govoril o zdravih koreninah našega naroda, ki si bo našel pravo pot tudi po tej tragediji. Tako pa je pristavil, da so te narodne korenine izrecno le humanistične in da so vsi presežni elementi izključeni. Človek se vprašuje, zakaj B. Pahor velikokrat v javnosti poudarja svoj ateizem, bodi prilično ali neprilično.

Prav tiste dni je izšla v Ljubljani najlepša knjižica „Rastimo iz korenin“. Tu so dokazi in še kakšni, da naš mali narod ne bi daleč nad tisoč let vztrajal na tako lepem delu Evrope, če se ne bi oklenil svete vere, če ne bi živel vztrajno in rasel do teh let iz nadnaravnih korenin. Bil pa je prof. Pahor v svojem posegu izredno jasen, globok, resen. Poseg vreden njega, ki je s Kocbekom že pred leti začel odkrivati zločine v Rogu in drugod, ter klicati na odpuščanje in spravo v narodu.

Velika škoda, da se ni kdo drugi javil k besedi. Sicer pa so verjetno razni s strahom čakali, kakšen bo konec, drugi pa so tako oddajo sploh odklonili. Bodi kakor bodi, vsi vnebovpijoči grehi se navadno odkrivajo že na zemlji, potem pa vsi pametni začnejo moliti in delati pokoro; samo tako pride do bratske narodne sprave.

Spomenki Hribarjevi se zahvalimo premnogi poslušalci in tudi naš katoliški časopis v zamejstvu, ki ima prav tako zgodovinsko zaslugi, da so mnogi odprli oči že dolgo pred temi dnevi ob tej obletnici. Sedaj manjka na Primorskem samo še VELIKA MAŠA za v Rogu pobite. Svetujemo, da bi to napravili vsi Primorci slovesno, doživeto okrog novembra v Gonarsu.

F. Š.

Katoliški glas, Gorica,
15. maja 1986

Zamolčani trenutek zgodovine

Pod tem naslovom je ljubljanska revija MLADINA v svoji 19. številki z dne 23. maja priobčila v prilogi Pogle-di, stran 21 in dalje, zelo zanimiva pričevanja dveh partizanskih, bolj partijskih in Ozinih funkcionarjev, ki prvič v domovini odkrito govorita, kako je eden zahteval in tudi dobil domobranci od Angležev, in kako jih je drugi sprejemal v Jugoslaviji. Medtem ko prvi, partijec in politikomisar govori o njih kot „kvislingih“, se dela nevednega in se laže, da „ne ve, kaj se je v resnici z njimi zgodilo“, drugi, bivši Oznovec, prizna in tudi pove, da je bila Ozna tista, ki je dajala ukaze za pokol, še več, da je te ukaze dobila „od zgoraj“.

Čedalje bolj se jasni nebo nad junjskimi dnevi. Ljudje v domovini spoznavajo resnico, pa tudi, kdo nosi odgovornost za tisti genocid in zločin. In slika je jasna, tako kot smo mi politični begunci vedno trdili: komunizem, partija, stalinizem.

A zaenkrat naj govorita sama: prinašamo skoraj cela sestavka, opuščena so le malo drugotna vprašanja z odgovori, ki nimajo polnega stika z vsebino.

Za uvod pa prinašamo komentar urednika rubrike Miha Kovača, ki v svojem članku isotam „Polja smrti“ med drugim pravi:

Pokol domobrancev na Rogu se je torej vrstil med dogodke, ki so resno ogrozili legitimnost tiste različne samoupravne ideologije, s pomočjo katere birokratska kasta vlada zadnjih trideset let; ta v razkroju lastne ideologije vidi znake kontrarevolucije in razpada Jugoslavije, ki pa ni nič drugega — če si privoščimo malec marksistično-lenini-

stičnega sklepanja — kot razkroj njenega lastnega monopola nad družbenim življenjem.

Zavzemanje za objavo dokumentov o poboj domobrancev na Rogu pomeni torej boj proti vladavini birokracije v Jugoslaviji. Dejstvo, da ZKJ o tem dogodku moči, dokazuje, da so birokratske sile v Jugoslaviji zelo močne; molk namreč pomeni vsaj to, da je tudi velik del ZKJ ujet v moralistično in shematično umevanje zgodovine.

Dr. Franc Hočevar, politikomisar

Na zahodnem delu Koroške se je z Angleži o izročitvi jugoslovanskih kvislingov pogajal dr. France Hočevar, ki je na to področje prišel s Primorske.

Kakšna naročila pa ste dobili?

Naročili so mi, naj stopim v stik s štabom britanskega 5. korpusa in postavim dve zahtevi. Prva je bila ta, naj nam omogočijo stik s pobežimi jugoslovanskimi kvislingi, in druga, da naj nam jih Angleži tudi izročijo, saj so se ves čas vojne borili proti nam in samo izkoristili priložnost, da so lahko pobegnili na Koroško. Ko sem torej 12. maja prišel tja, sem takoj naslednji dan obiskal štab britanskega korpusa in začel pogovore. Postavil sem obe zahtevi. Računali smo namreč tako: pred nami sta se umikali pravzaprav dve vrsti kvislingov, če lahko uporabim ta izraz. Prvi so bili tisti najbolj zagrizeni, ki so imeli slabo vest, poleg njih pa je bilo tudi ve-

liko zapeljanih, ki so se umaknili povsem brez potrebe in razlogov. Naš namen je bil, da s temi ljudmi pridemo v stik in jih prepričamo, da se vrnejo.

Med tistimi, ki so zbežali iz Jugoslavije je bilo menda tudi precej ciljilov?

Civilisto je bilo nekaj, vendar glede teh nismo postavljali zahteve in nam jih niso izročili. S tem pa ni rečeno, da jih ni bilo v transportih. Takoj sem dobil negativen odgovor, da je stik s kvislingi nemogoč, ker Angleži ne morejo zagotoviti naše varnosti. Glede izročitve pa so takoj pokazali svojo pripravljenost. Že drugi dan po mojem prihodu so nam sporočili, da so identificirali šest Pavličevih ministrov, med njimi predsednika vlade Mandića, in nas vprašali, če smo zainteresirani, da nam jih izročijo. Prevzeli smo jih brez vsake formalnosti. Za tem so pokazali tudi voljo, da nam predajo vse kvislinge, ki so se zatekli k njim. Ta odločitev ni veljala samo za tiste, ki so bili na sektorju, ki ga je kontrolirala četrta armada, temveč tudi za tiste na področju tretje. Tam je bil celo neprimeren večji del — saj se je tja za tekla ustaška vojska in velik del četnikov. Tudi tam so Britanci ustale in četnike izročili našim predstavnikom, tako da je bila to njihova splošna politika. Britansko stališče je namreč bilo, da nam ti ljudje pripadajo kot vojni ujetniki.

Kako pa je potekala sama izročitev?

Vse modalitete te izročitve je odločila britanska komanda. Povedali so nam, kako si jo zamišljajo. Hoteli so se izogniti vsem neprijetnostim, zato so nas prosili, da pri pri-

pravaš za izročitev ne bi bili navzoči in naj jo povsem prepustimo njihovi režiji. Tako se je tudi zgodilo. Vse je organiziral britanski štab.

Menda so jim dejali, da jih pošljajo v Italijo?

Nam so vnaprej povedali, kako si vse skupaj zamišljajo. Povedali so, da ne želijo incidentov in zato bodo domobrancem rekli, da jih peljejo v Italijo. Zatem pa bodo krenili proti Področju oziroma Jesenicam, pred predorom se bodo na avstrijski strani za kratek čas ustavili, kjer naj bi oni zapustili vagono, naša vojska in železničarji pa naj bi prevzeli kompozicijo in jo peljali na našo stran. Tako so tudi naredili. Jaz sem z nekaterimi člani štaba od daleč opazoval, kako so jih vkrcavali v vagono. Prepričani so bili, da gredo v Italijo in so zato vagono popisali s kredo. Z velikimi črkami so zapisali napise kot Smrt Partizanom, Smrt Titu, Smrt komunistom itd., imeli so svoje bojne zastave in prepevali svoje pesmi. Vse skupaj je šlo v takem razpoloženju na Jesenice. Kako je bilo tam, tega pa ne vem. Tu so potem še razni detalji, katerih pričča sicer nisem bil, sem jih pa zvedel na nedavnem posvetovanju angleških in naših zgodovinarjev na Brdu pri Kranju. Posamezniki, ki so imeli veliko masla na glavi, so vendarle zaslutili, da se lahko s transportom marsikaj zgodi in so se zato umaknili. Tako je Rupnik sin Vuk, ki je bil komandant elite domobranske enote v trenutku, ko se je vkrcavala njegova enota, baje rekel, da ima nujne opravke na angleški komandi in da se bo takoj vrnil. V resnici pa je lepo odšel, zapustil svojo enoto in se izmaknil izročitvi. Najbrže je bilo takih primerov še kaj.

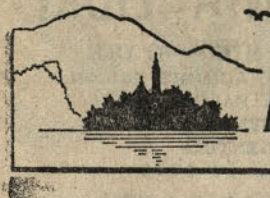
Kaj je bilo po tem, ko ste dosegli to izročitev?

Situacija je bila zelo napeta, ker so nas hoteli Angleži odstraniti s Koroške na silo, mi pa se temu nismo hoteli podrediti. Odvrčali smo jih od tega, da bi uporabili silo, toda odkrito smo jim povedali: če bodo oni uporabili silo, bomo tudi mi tako odgovorili. Tako je nastala zelo delikatna situacija, ki smo jo urejali z vsakodnevnimi pregovori in sproti reševali incidente, do katerih je prihajalo. Tako do prelihanja krvi ni prišlo. Potem pa smo 25. maja, ali kakšen dan kasneje, od štaba 4. armade dobili ukaz, naj se s Koroške umaknemo. V Celovec je prišel general Božović (iz 4. armade) in britanskemu štabu povedal, da se umikamo in naj nam ta umik omogočijo. To so tudi storili, tako da ni bilo nobenih incidentov. Hočem pa poudariti tole: tudi ko smo se mi že umaknili, je izročitev kvislingov potekala naprej. Kolikor vem, so nam Britanci izročili vse do zadnjega kvislinga, ki so ga imeli v tabo-rišču. Vse transporte so organizirali sami in jih po enakem sistemu pošljali k nam. O teh transportih obstaja dokumentacija. Ne vem, če imamo dokumente, ampak angleški obstajajo, prav tako kot obstajajo tudi o naših pogovorih z njimi, saj smo sproti obveščali štab armade o tem, kako vse to poteka. Najbrže so stvari v kakšnem beograjskem arhivu.

Kaj pa o nadaljnji usodi teh ljudi? So morda britanski zgodovinarji kaj govorili o tem?

Saj nihče ne ve, kaj se je v resnici zgodilo. Ne oni ne mi.

Mislim, na usrtitev brez procesa...

NOVICE IZ SLOVENIJE

LJUBLJANA — „Danes sevanje, jutri rak“, „Nočemo Kijeva“: s temi gesli so protestirali udeleženci shoda po ljubljanskih ulicah. Bilo je kakih tisoč ljudi.

LJUBLJANA — 11.390 kandidatov za redni študij in 4.492 za študij ob delu se je vpisalo v prvi letnik obeh slovenskih univerz za študijsko leto 1986-87. Ne bodo pa vsi vstopili, ker je v prvem primeru le 9.390, v drugem pa 4.623 mest.

LJUBLJANA — Slovenska filharmonija je nepričakovano nastopila v Evianu ob Ženevskem jezeru. Tu imajo pod geslom „mladi glasbeniki brez meja“ možnost srečevati se z že uveljavljenimi muziki. Tako so povabili Slovensko filharmonijo, da je spremljala violinistko Anne Sophie Mutter, potem pa še sestri Wha Chung, ki igra ena violino, druga violončelo.

SOLKAN — Hidroelektrarna na Sotci je dobila še tretji, zadnji agregat, s katerim bo letno pridobivala do 145 kwh elektrike. Za obratovanje ni potrebno direktne človeške prisotnosti.

MARIBOR — Računalniški tomograf-ct je dobila Splošna bolnišnica. To je drugi taki aparat v Sloveniji (prvega imajo v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani).

SLADKI VRH — V papirnici modernizirajo proizvodnjo: iz slabših surovin bodo lahko izdelovali enako dober papir, kot ga izdelujejo sedaj. Poleg tega bodo z računalnikom vodili stroj, ki na dan naredi 90 ton papirja.

LJUBLJANA — Peklenska gora Cerro Norte je naslov dokumentarnega filma, ki ga je posnel Matjaž Fištrovec in z njim dobil nagrado Mario Bello na 34. festivalu alpinističnega in speleološkega filma v Trentu.

LJUBLJANA — Herderjevo nagrado na Dunaju je prejel arhitekt prof. dr. Boris Gaberšček za znanstveno raziskovalno delo na področju regionalnega planiranja in za poglobitev stikov med strokovnjaki po vsem svetu.

DOBRNA — Akupunkturisti-zdravniki so se udeležili desetdnevnega seminarja, ki sta ga vodila strokovnjaka iz severne Koreje.

MURSKA SOBOTA — Prepovedali so v ZDA uvoz svinjskih gnjat iz trinajstih jugoslovanskih mesnih indu-

Ravno to je vprašanje, ali so procesi bili ali ne. Na eni strani se sicer piše, da jih ni bilo, drugi govorijo, da to ni res, da se je zaslilo in sodilo. Jaz tega ne vem. Glede teh stvari je vendarle treba priti do zgodovinske resnice, ki se mora oslanjati na dokumentacijo, ne pa na govornice. Zato je treba to tudi raziskati.

Zdenko Zavadlav, oznovec

Ko so po vojni Angleži Jugoslovanom vrnil enega od transportov domobrancev, ki so se ob koncu vojne zatekli v Avstrijo, je bil eden od pripadnikov OZNE, ki je sprejemala te transporte, Zdenko Zavadlav-Zdene. Ker se je pred časom sam javno oglašil (v pismu Borecu) v polemikah o domobrancih, njihovi izvencodni usmrtilvi, smo se z njim pogovorili o tem, kakšna je bila ta predaja konkretno.

Ali lahko na začetku poveste, kakšna je bila vaša vloga pri sprejemu transporta?

Takrat, konec maja leta 1945, sem bil kot pripadnik NOV pri varnostni službi — OZNI v Mariboru, natančneje, vodja posebne prometne železniške izpostave za mariborsko področje. Kajti ravno promet je bil tedaj pomemben činitelj, kjer je bilo potrebno čimprej vzpostaviti normalno stanje. Ta železniška izpostava je obsegala progo proti Sentilju, Dravogradu, Ptuj in Celju. Navzroč sem bil pri prevzemu vlaka na koroški prog, enega od transportov, v katerem so bili od Angležev na Koroškem zajeti domobranci, ki so nam jih predali. Ti transporti s predanimi domobranci iz taborišča Vetrinjski pri Celovcu, ki jih je bilo več, so potekali tako po dravograjsko-mari-

striji, med njimi prekmurske Pomurke, zaradi prevelike količine antibiotika sulfasmethosa v mesu. Antibiotik je začel v meso z živalsko krmo, v kateri je primestan antibiotik. Prepoved uvoza je začasna.

ANHOVO — Cevi brez azbesta so začeli izdelovati v Salonitu. Novi material je iz plastika, okrepljen s steklenimi vlakni. S tem bodo počasi zmanjšali onesnaženje anhovske okolice.

GORENJA VAS — Uranov koncentrat so prvič odposlali v severno Anglijo, kjer ga bodo prekuhali v plin heksafluorid. 60 ton „rumene pogače“, kot imenujejo koncentrat, bo služilo jadrskim elektrarnam kot je v Krškem.

UMRLI SO OD 14. DO 23. MAJA 1986:

LJUBLJANA — Franc Prek; Anton Perme; Ferdinand Milavčič; Antonija Ogrinec roj. Rozman; Janez Kokalj; Ivan Vanič, 64; Pavla Molc roj. Kozačnik, 94; Marijana Dinc roj. Osredkar; Franc Leskovec; dipl. inž. Dragana Erklavec; Ferdinand Miklavčič; Marjan Sadar; Zdravko Švikašič, 102; Karla Gril, 91; Elizabeta Connerth, 90; Magda Verlič roj. Kastelic, 95; Tončka Goršič roj. Močnik; Matja Gognjavec, 81; Anica Merčun; Jože Marn, 66; Martin Koler, 52; Antonija Lušin roj. Fajfar, 87; Boštjan Maraus, 50; Erna Pavlin; Tonka Lesjak.

RAZNI KRAJI — Janez Hribar, 69, Borovnica; Rafael Vilhar, Postojna; Silva Drinovec roj. Kristan, Kranj; Marija Hočevar, 80, Tomčevo; Stanislav Nustran, Škofja Loka; Franc Kralj, Gornjo; Marija Zalar (Jurjeva Mica), Dol pri Borovnici; France Ožbolt, Kočevje; Francka Uršič, Kobarid; Janez Žinger, Stična; Milena Kirar roj. Cretnik, Novo mesto; Vinko Žibert st., 55, Radomlje; Ivan Jevnikar, Otočec; Ljudmila Zgonec roj. Kobe, Stara cerkev; dr. Viktor Keše, Škofja Loka; Franc Kukovič, Kranj; Karolina Rojc, Celje; Franciška Petič roj. Knez, 77, Šmartno pod Smarno goro; Justin Strelec, 54, Idrijske Krnice; Ana Gantar roj. Engelman, Kranj; Terezija Donko roj. Knuplež, 88, Šentilj v Slov. goricah; Dušan Krumpak, 55, Vojnik; Hedvika Bazelj roj. Kos, 76, Zagarje ob Savi; Janez Perlež, Laško; Anton Bombač, Šentvid pri Planini; Jože Plavec st., Novo mesto; Vinko Janša, Vrhnika; Marija Marolt roj. Rigler, Raparče; Jože Mulje, Kranj; Pavel Jeraj, Notranje Gorice; Florjan Korošec, Retica na Bledu; Alojz Gregorčič, Nova Gorica; dr. Mile Jenko, Piran; Franc Gore, 83, Šentlovrenc; Vinko Robek, 72, Dobruška vas; Franciška Afner (Robidova mama), Laško; Marica Čmajhe, Celje; Ivan Končan, Horjul; Rudi Ferlež, Šentjur; Znanko Stokavnik, 73, Celje; Marija, Žitnik, Novo mesto.

borski, kakor tudi po slovenjograški prog.

Ste bili o prihodu tega vlaka obveščeni?

O vseh vlakih iz vseh smeri smo bili obveščeni, ker smo jih morali v tedanjem času kontrolirati. Preverjali smo potnike in vsebino vlakov. Tako smo bili obveščeni tudi o tem vlaku, ki smo ga prevzeli nekje na ruški postaji. Vlak so sestavljali živinski vagoni, v katerih so bili zaplombirani in zabiti predani domobranci. Vlak pa je bil zastražen s pripadniki KNOJ-a. Pri prevzemu sem pregledal celoten vlak. Hudo podoben je bil nacističnim transportom v uničevalna taborišča. Ujetniki niso bili preskrbljeni z vodo in hrano ter niso imeli možnosti, da bi opravljali fiziološke potrebe. Vse skupaj smo s pripadniki KNOJ-a in železničarji za silo uredili šele ob prevzemu na koroški prog. Transport je bil napoten proti Celju. V vlaku so bili deloma uniformirani domobranci, redki s čini, med njimi pa tudi civilisti, moški, ženske in otroci.

Mislím, da sva ravno sedaj pri eni od najbolj spornih stvari. Je bilo teh civilistov veliko?

Ne, je manjši del. To so bili ljudje, ki jih je domobranci propaganda spravila preko meje, saj so domobranci med ljudmi širili parolo: Ko pridejo partizani, bodo vse pobili! Čez mejo so bežale cele družine predvsem z Dolenjske in Ljubljane, tako svoici domobrancev, kot tudi drugi. Angleži so skupaj z domobranci predali tudi del teh civilistov. Tako so bili svojci domobrancev med domobranci.

Kam pa so šli potem?

SLOVENCIV ARGENTINI

Osebne novice

Krst: Krščena je bila Tatjana Marija Truden, hčer Jureta in Mirjanke roj. Voršič. Za botra sta bila gdč. Regina Truden in poročnik Vladimir Voršič. Krstil jo je v Isidro Casanova g. Primož Langus. Čestitamo!

Smrt: V Domu sv. Vincencija v Slovenski vasi je umrl dr. Edmund Bonin. Vsem sorodnikom naše sožalje.

BUENOS AIRES

ŠTUDIJSKO POPOLDNE NAŠIH UČITELJEV

Dom, šola in svet okoli nas; to je bila vsebina študijskega popoldneva, ki ga je 10. junija priredil šolski odsek Zedinjene Slovenije. Številne učitelje in prijatelje naše mladine je pozdravil referent France Vitrih in se spomnil štirih pokojnikov, ki so bili z našimi šolami tesno povezani: msgr. Antona Oreharja, Bogdana Golmarjerja, Dorjana Hellera in Franciške Virant. Nato je pozdravil predavatelja pisatelja Zorka Simčiča, ki je pripravil za zgoraj omenjeni predmet razmišljanja izčrpen spored: Kratek pregled tega razmišljanja je tale:

I. Svet okoli nas: a) demokracija; b) permisivizem; c) filozofija dejstev in vrednote; č) „faktor plus“.

II. Šola: a) tudi vnaprej realizem; b) „imago patris“; c) ponos in čast; č) slovensčina in „faktor plus“.

III. ... in dom: a) šola in dom; b) različno sodelovanje domov s šolo; c) sredstva za vabljivješo šolo; č) pomoč mlajšim staršem.

Zaključek se je glasil takole: „Potrebna je naša lastna zavest glede trde a veličastne naše naloge. Ne se je ustrašiti... Potem, ko smo si pravilno vzgajili ‚vrednost, znanje‘, pa tudi ‚vest‘, potem, ko smo si privzgojili ‚intelektualno poštenost‘, bomo mirni. In poleg tega ne pozabimo, da tudi na tem področju veljajo paradoksi v smislu svetopisemskega: ‚Zakaj kdor hoče svoje življenje rešiti, ga bo izgubil; kdor pa svoje življenje zaradi mene izgubi, ga bo rešil.“

Namreč: Ni lahko učiti se, rasti. Ni vedno lahko učiti druge. Kdaj so žrtve v zvezi s poučevanjem, kdaj strah pred odgovornostjo, ki otežkoča delo. Dvoje je treba vedeti: Mi ne rešujemo samo slovenstva v naših učencih. Preko slovenstva rešujemo otroka kot — človeka. S tem

Transport, o katerem govoriva, je šel v taborišče Teharje pri Celju, drugi transporti pa so šli predvsem v taborišča na Kranjskem. Kot vem, so bili civilisti v Teharjah ločeni od domobrancev ter poslani v taborišče Šentvid pri Ljubljani, kjer so bili vsi zaslšliani, kot vsi zaporniki v taboriščih, ter po ukinitvi taborišč izpuščeni ali pa obtoženi pred sodišči ter predani v zapore.

Koliko ljudi je bilo v transportu, katerega ste prevzeli?

Vsega skupaj je bilo okoli petnajst tovarnih vagonov, to je približno kakih 500 ljudi. Vseh od Angležev predanih transportov pa naj bi bilo za nekaj tisoč ljudi.

Koikar mi je znano, ti ljudje niso vedeli, da jih Angleži pošiljajo nazaj v Jugoslavijo.

Ne, menim, da niso vedeli. Zato so bili hudo presenečeni in prizadeti, ko so se znašli pri nas. V pogovoru so nam povedali, da so jim Angleži v vetrinjskem taborišču povedali, da gredo v Italijo. Vse do našega prevzema vlaka so še vedno upali, da gredo v Italijo, ker pač niso povsem videli zunanjšega zastraženja od meje pri Dravogradu naprej. Angleži so uporabili to lažno informacijo zato, da bi se izognili neredom pri sestavljanju transporta.

Kdaj pa ste zvedeli za njihovo kasnějšo usodo?

Malo pozneje smo bili interno obveščeni, da so bili vojaški pripadniki predanih domobrancev, ki so imeli roke umazane s krvjo, izvencodno usmrčeni. Kot vem, se je to zgodilo za manjši, na Štajerskem nahajajoči se del domobrancev nekje v Mišlinjski dolini, za tisti večji del, ki se je nahajal na Kranjskem, pa nekje v Kočevskem Rogu.

XVII. OBČNI ZBOR ROŽMANOVEGA DOMA

8. junija 1986 je bil v Rožmanovem domu v San Justo 17. redni občni zbor za poslovno dobo 1. 3. 1985 do 28. 2. 1986.

Ob lepi udeležbi članov je ob 10.30 uri predsednik Peter Čarman otvoril in vodil občni zbor.

Tajnik Jože Žerovnik je podal tajniško poročilo: delovanje ustanove — dom je dobil bolničarko in upravnika; nobeden od članov ni odpadel (umrl) v minulih poslovnih dobi, pač pa jih je pristopilo devet; bile so tri prireditve; odobren je načrt za napeljavo plina in zaprosen je telefon. Zahvalil se je vsem dobrotnikom, a posebno zahvalo je izrekel dr. Alojziju Starcu za versko delo v domu ter mu čestital k imenovanju za delegata.

Blagajnik Vencelj Dolenc je podal blagajniško poročilo: Prejemki so znašali A 9.782.80, izdatki A 6.583.48; to je prebitok A 3.199.32.

V imenu nadzornega odbora je poročal Marjan Loboda in zatem je bila dana razrešnica staremu odboru.

Sprejeta je bila predložena odborova lista s predsednikom Petrom Čarmanom na čelu. Blagajniško mesto je prevzel Lovro Tomaževič s pomočnikom lic. Ivanom Koroščem. V širši odbor je bil sprejet Rudi Bras.

Izglasovan je bil predlog, da se v bodoče med slovenskimi rojaki preimenuje dotedanje Zavetišče dr. Gr. Rožmana v Rožmanov dom; a pri oblasteh ostane isto t. j. dosedanje, ker so za tako spremembo potrebni uradni postopki in sprememba pravil.

ga delamo za ‚bonum comune‘ skupnosti, svojega naroda, dežele, v kateri živimo, vsega sveta. In drugič: ‚Imel boš, kar boš dal!‘ Kdor dalj časa poučuje, ali karkoli že dela v naši skupnosti za njen blagor, ve, da je tisti, ki od tega njegovega dela največ ima — on sam.

Ni to gibalo, zaradi katerega smo se vzgojili naših otrok posvetili, a je plačilo, božji dar, ki ga hvaležno sprejemamo iz Njegovih rok.“

Po kratkem premoru je sledil razgovor, ki ga je predavatelj vodil kakor podajanje: jasno, živahno, prepričevalno, odločno, s številnimi primeri in citati podprto. Simčičevu podajanju in razgovoru je sledil navdušen aplavz in zahvala referenta Vitriha. Upravičeno citiramo po Simčičevem zgledu Slomška tudi mi: „Hočeš druge vneti, moraš sam gorjeti!“ in Župančiča: „Plamen je plamen vnel!“

I. V.

Določila se je nova članarina, ki znaša mesečno A 0.50. Člani, ki so že upokojeni, plačajo le polovično članarino t. j. tri Avstrale letno.

Odbor obvešča slovensko javnost, da ima Rožmanov dom na razpolago prazne sobe.

Končno je podal obširno poročilo predsednik Peter Čarman, ki ga objavljamo zaradi jasnih in tehtnih besed.

„V zavetišču je trenutno 13 oseb in se njih starost vrtil med 70-imi in 90-imi leti. Za kakšno malo napornejšo delo vztrajata od vseh le dva, ki imata 60 in 62 let.“

Pa to ni največji problem, saj se za večja dela najame plačane moči. Problem se kaže drugod, namreč, povprečna starost stanovalcev je 72 let, torej vsak od teh stanovalcev je vsaj 72 let koval in izklesal lastni značaj, in tega je treba zdaj prilagoditi za skupno življenje pod isto streho. Ž dobro voljo, velikim razumevanjem in še mnogo večjo ljubeznijo do stvari, se nam je to v preteklosti posrečilo in Bog daj, da bi tudi v bodoče ne bilo slabše. Zakoni in pravila ostajajo le suhe in mrzle besede, vedno pa je na mestu razgovor in prijazna beseda, zato prihajamo do resničnega spoznanja, da je le ljubezen do stvari tista, ki vse premore.

In prav ljubezen je tista, ki je v pretekli poslovnih dobi spremenila lice zavetišča na znotraj, pa tudi na zunaj, kar so dokaz novi obrazi, ki jih srečujemo med obiskovalci na naših prireditvah. To lice moramo ohranjati za vsako ceno, da si tako pridobimo še novih dobrotnikov, brez katerih bi bilo naše delo obsojeno na neuspeh, in brez gmotnih sredstev bi ostali na sredi poti.

Vem, da je potrebna še kakšna opeka v ozidju te močocene stavbe, a zdaj je najvažnejše, da zastavimo vse sile in v prvi vrsti poskrbimo za zadostno oskrbo stanovalcev, ki v zavetišču že domujejo. Zavedati se moramo, kako velika odgovornost je padla na nas vsakič, ko smo sprejeli v zavetišče novega stanovalca. To je naša največja odgovornost, ki jo moramo imeti vedno pred očmi. To je naša prvenstvena, stanovska, narodna in verska dolžnost. V tej skrbi smo preskrbeli za bolničarko, ki prihaja v dom od ponedeljka do petka od dveh do šestih zvečer, ker zaradi študija več ne zmore. Res, da prejema bore majhno plačo, a za uspešno bolniško oskrbo je čas zaposlitve vsakej prekratek. Zato že iščemo stalno bolničarko, tudi upokojeno, kateri bi nudili stanovanje, hrano in morda še

(Nad. na 4. str.)

Tisti čas, od osvoboditve leta 1945, pa do sprejetja ustave DFJ 31. januarja 1946, je namreč OZNA s KNOJEM izvajala poleg vojaških sodišč takorekoč obsodbe na smrt zaslšlianih zapornikov v taboriščih sodelavcev okupatorja, ki so imeli roke umazane s krvjo v NOB. Kolkor vem, so izvencodne usmrtitve predlagale okrožne OZNE skupno s pripadniki KNOJA, izvršene pa so bile potem, ko jih je potrdila osrednja slovenska OZNA. Vsa taborišča okupatorjevih sodelavcev, ki so bila opuščena konec leta 1945, so bila podrejena OZNI, zastražena pa s pripadniki KNOJA. O tem pooblastilo OZNE (centralistično in vojaško organizirane varnostno-obveščevalne službe, nastale leta 1944), ki je verjetno izviralo iz pooblastil predhodne OZNE — odeska za notranje zadeve pri predsedstvu SNOS-a, specifične slovenske varnostno-obveščevalne službe (naslednice VOŠa, ustanovljene na II. sejananju SNOS-a 1944. leta), pravi Mitja Ribičič v svojem članku De mortuis nil nisi bene v Naših razgledih (št. 24/1984): „Odluk SNOS-a je marca 1944 dal pooblastila celo enotam Narodne zaščite, da lahko obsojajo na smrt in ustrelijo vsakega zajetega oboroženega belogardista.“

Vkljub vednosti o takih izvencodnih usmrtitvah pa me je seznanitev z izvencodno obsodbo in z usmrtitvijo domobrancev spravila v nerazumevanje in začudenje vse do danes. Kot pravzaprav vojaška formacija v okviru SS, ki je kapitulirala pred Angleži, so bili le vojni ujetniki. Te pa so, vsaj Nemce, kolkor so bili vojni zločinci, sodila vojaška sodišča in vsi tudi niso bili obsojeni na smrt.

Kot ste že sami povedali, je vpra-

šljiva ravno ta izvencodna usmrtitev. Med vojno je lahko bil čas za kočevski sodni proces proti Belí in Plavi gardi, po vojni pa se je bilo treba zateči k izvencodnim usmrtitvam.

Resda je potreba izvencodne usmrtitve predanih, pravzaprav vojnih ujetnikov esesovcev, domobrancev po končani vojni in osvoboditvi, ključno vprašljivo dejanje. Ta in druge izvencodne usmrtitve so se namreč dogodile po osvoboditvi kljub visoki razviti vojni slovenski sodni praksi in organizaciji, ki je dosegla višek v letu 1943 po kapitulaciji Italije, ko je bil organiziran kočevski sodni proces proti belí in plavi gardi. Tudi organizacija in praksa, tako brigadnih kot vojaško-področnih sodišč, NOV, tudi na neosvobojenih ozemljih že v letu 1944, ki jim je po ukinitvi VOŠa morala slovenska služba za notranje zadeve predajati obtožence za sodelovanje z okupatorjem, nasprotuje potrebi po izvencodnih obsodbah in usmrtitvah v osvobojeni domovini po koncu vojne.

Vprašljivo je tudi konspirativno organiziranje teh obsodb in usmrtitev ter molčanje ali lakirano pisanje o njih. Zaradi tega sem tudi napisal pismo reviji Borec, ki je bilo na iniciativo uredniškega odbora tudi objavljeno, kot odpor na lakirano pisanje Milice Stigarjeve o obsodbi in usmrtitvi domobrancev ter navajanju citatov iz emigrantske literature. Na žalost je bilo iz pisma odstranjeno moje izraženo nerazumevanje na lamentacije (ob raznih priložnostih prav tako v Borecu) Ivana Križnarja, zakaj kljub iniciativi inštituta za raziskave delavskega gibanja zaradi na-

(Nadaljevanje na 4. str.)

MALI OGLASI

Trgovina

Delikatosa Franc Vester — Gana 119 - Capital - (1 kvadro severno od postaje Linijers).

Arhitekti

arch. Jure Vombergar — Načrti za gradnje stanovanjskih hiš, industrijskih in trgovskih stavb. — Av. Gaona 2776 - 1706 Haedo T. E. 659-1413

arch. Marija Bavec — Belgrano 123 — 17. nad. "5" - R. Mejia - Tel. 654-2461; poned., sreda, petek od 16 do 19.

Pogrebni zavod

Pogrebi - prevozi - poroke - rešilni avtomobili: Zavod "ORIENTE" SRL. Rep. O. del Uruguay 2651, San Justo. T. E. 651-2500.

Gospodarstvo

Zavarovanja M. in H. Loboda — Sarmiento 385, 1. nadst., pis. 10 - Buenos Aires - od 11 do 18.30 - T. E. 312-2127

Kreditna zadruga SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

Mutual SLOGA — Bm. Mitre 97, 1704 Ramos Mejia - T. E. 658-6574, 654-6438. Od poned. do petka od 15. do 19. ure.

ZAMOLČANI TRENUTEK

(Nad. s 3. str.)

sprotovanja nekih teles na RK SZDL in CK ZKS ne objavijo dokumentov o medvojni izdaji domobrancev.

Na poseben način je to zadevo sprožil Edvard Kocbek...

O izvensodni usmrtitvi je bilo pisano šele potem, ko je Edvard Kocbek spregovoril o tem v svojem nesrečnem razgovoru, nato sramežljivo v reviji izven Slovenije dr. Dušan Biber, govorjenje in pisanje o tem pa je postalo aktualno šele, ko je nekdanji predsednik OF in njen soustanovitelj spregovoril v Delu v zanj čudnem nazivu „o roških žrtvah“ v posthumi kritiki delovanja Edvarda Kocbeka, čemur je seveda takoj pritegnil Kocbekov „sovražnik št. 1“, njegova nekdanja desna roka med NOV Jože Javoršek. Največ sta o tem napisala partizanska vojaška oziroma politična funkcionarja Mitja Ribičič (v že citiranem

Slovenska kulturna akcija

5. KULTURNI VEČER XXXIII. SEZONA

PROTESTNE PESMI SLOVENSKIH KANTAVTORJEV

arch. Jure Vombergar

Privedite bo v soboto, 28. junija, ob 20. uri v gornji dvorani Slovenske hiše.

XVII. REDNI LETNI OBČNI ZBOR „ROŽMANOVEGA DOMA“

(Nad. s 3. str.)

plačo po dogovoru. Za prvo pomoč in negovanje bolnikov smo kupili nekaj neobhodno potrebnih zdravil. Okusno a skromno na novo opremljena ambulanta čaka torej uspešnejšega poslovanja.

Kuhinja in shramba sta dobili novo lice. Tudi pisarna je dobila prijetno obliko. V teku so pogovori za popravilo vhoda in sprejemnega prostora ter tal v njem; tako tudi zračenje staniš in železne mreže na oknih. — Kot vidite so potrebe in načrti veliki, a hvala Bogu je med nami še vedno veliko dobre volje in razumevanja.

Moje poročilo bi bilo pomanjkljivo, če ne izrečem skromno zahvalo vsem, ki so me zvesto spremljali pri delu v tej poslovni dobi in se za zvestoto priporočam še za naprej. Posebno zahvalo sem dolžan v imenu vseh stanovalcev dr. Alojziju Starcu za vso njegovo oskrbo. Dalje se zahvalim vsem, ki sodelujete na naših prireditvah ali jih obiskujete in še posebno zahvala našim poznanim in nepoznanim darovalcem tu in po vsem svetu.

Ob koncu pa se iz teh zemskih skrbi obračam še v onstranstvo, kamor po-

šiljam priprošnje zavetniku tega doma — našemu mučeniškemu škofu — dr. Gregoriju Rožmanu.

Ob zaključku se je predsednik Čarman zahvalil odboru za njihovo nesebično delo, a dolgoletnemu blagajniku Vencelju Dolencu se je zahvalil in mu izročil lično darilo; predlog tajnika Žerovnika, da se Dolencu uvrsti med častne člane Rožmanovega doma, je bil sprejet s plaskanjem.

V Slovenskem domu v Carapachayu

bo proslava v spomin

PADLIH JUNAKOV

v nedeljo 29. junija po sv. maši. Govori: France Papež.

SLOGA

vključno vabi člane in prijatelje na

INFORMATIVNI SESTANEK,

ki bo v nedeljo, 6. junija, po sv. maši v Slomškovem domu v Ramos Mejiji ob 10. uri.

OBVESTILA

SOBOTA, 28. junija:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. V Slomškovem domu počastitev žrtv komunistične revolucije ob 20. uri. V kulturni večer SKA ob 20 v Slovenski hiši. Predavanje arh. Jureta Vombergarja o Protestnih pesmih slovenskih kantavtorjev.

NEDELJA, 29. junija:

V Slomškovem domu ob 9. uri sv. maša za vse žrtve komunizma. Spominna proslava v Našem domu v San Justo po sv. maši.

V Slovenskem domu v San Martinu takoj po sv. maši spomin junakov. Na Pristavi po maši spomin na žrtve komunistične revolucije.

V Carapachayu po maši spominna proslava.

SOBOTA, 5. julija:

Manifestacija v obrambo družine ob 15. uri na Majskem trgu.

NEDELJA, 6. julija:

Informativni sestanki Sloge v Slomškovem domu po maši ob 10. uri. Mladinska sv. maša in zvezni sestaneke SDO in SFZ s predavanjem Marjana Loboda ob 9.30 v Slovenski hiši.

V Hladnikovem domu v Slovenski vasi domače kolone.

SOBOTA, 12. julija:

Redni pouk Slovenskega srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

NEDELJA, 13. julija:

Tomboła Duhovnega življenja v Slovenski hiši.

Informativni sestanki Sloge na Pristavi v Castelarju po maši ob 10.30.

Sestanek Slovenske ljudske stranke ob 11. uri v Slovenski hiši.

NEDELJA, 20. julija:

Informativni sestanki Sloge v Našem domu v San Justo po maši ob 9.30 uri.

NEDELJA, 27. julija:

Informativni sestanki Sloge v Slovenskem domu v Carapachayu po maši ob 12. uri.

NEDELJA, 6. JULIJA

DOMAČE KOLINE v Hladnikovem domu

Kosilo

ob 17. uri Prosta zabava Sodeluje orkester "MAGNUM"

Lepo vabljeni!

Vsem, ki ste ga ppoznali, sporočamo žalostno vest, da nas je zapustil 2. junija 1986 v bolnišnici v Victoriji predragi brat, svaki in stric

Andrej Krošelj

K zadnjem počitku smo ga spremili v ponedeljek, 9. junija, na pokopališču v Torontu.

Žalujoči:

brat France z ženo Hedviko v imenu vseh sorodnikov.

ESLOVENIA LIBRE

Fundador: MILOŠ STARE
 REDACCION Y ADMINISTRACION:
 RAMON L. FALCON 4158
 1407 BUENOS AIRES
 ARGENTINA
 Teléfono: 69-9503

Glavni urednik:
 Tine Debeljak ml.

Uredniški odbor:
 dr. Tine Debeljak, Tone Miserit,
 dr. Katica Cukjati, Gregor Batagelj

Correo Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO
	Concesión Nº 5775
	TARIFA REDUCIDA
	Concesión Nº 3824
Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 20.446	

Naročnina Svobodne Slovenije za l. 1985: Za Argentino A 24, pri pošiljanju po pošti A 25; Zdr. države in Kanada pri pošiljanju z letalsko pošto 60 USA dol.; obmojnne države Argentine 53 USA dol.; Evropa 65 USA dol.; Avstralija, Afrika, Azija 70 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa za pošiljanje z navadno pošto 45 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101 - BUENOS AIRES - T. E. 362-7215

NAROČNIKOM SVOBODNE SLOVENIJE V ARGENTINI

Čeprav formalno še vedno obstaja Plan Austral, so se plače grafičnim delavcem od decembra lani zvišale za 48%, pošta pa za 30%. Zato je bil naš list primoran, da s 1. julijem poviša naročnino za 25% v ARGENTINI, to je na

A 30 letno po raznašalcih in A 32 letno po pošti.

Upamo, da nas boste razumeli, saj smo povišali najmanjšo možno vsoto. Istočasno prosimo vse, ki zmote, da nam priskočijo na pomoč z darovi, oglasi, pa tudi s PODPORNO NAROČNINO v višini A 60, s katero lahko pošiljamo list raznim interesentom v obveščanje ali politično informacijo.

Tudi vabimo vse prijatelje lista, da se udeležijo letošnje prireditve v SKLAD SVOBODNE SLOVENIJE dne 2. avgusta in s tem podprejo naš tisk.

Upravni odbor Svobodne Slovenije

Na Majskem trgu: obramba družine

Buenosaireski nadškof in okoliški škofje so za soboto, 5. julija, ob 15. uri sklicali množično snidenje v obrambo družine, katero zadnje čase tako napadajo. Ob tej priložnosti bodo na Majski trg prinesli tudi pravo podobo lujanske Marije. — K udeležbi vabljeni tudi vsi Slovenci! Dobrodošle narodne noše!

FRAN MILČINSKI

Prički brez gnezda

Ne da se tajiti, da ni Petra prav nič bolelo, kadar jih je dobival Tonček; nasprotno, udarci po Tončkovih hlačah so mu zbužali celó prijeten občutek, kakršnega ima človek za gorko pečjo, če zunanjska mraza burja. Vendar ga je rad imel kot svojega sotrpina in mu brez zavisti nudil iz bogatega zaklada svojih skušenj nasvete, kako bi se naredila telesna stran očetove vzgoje čim manj občutna.

Okoli tega predmeta se jima je tudi danes sukal pogovor in nasveti mladega čevljarskega kandidata so bili menda posebno imenitni, če sodimo po napetem zanimanju, ki se za njim sledil Tonček prijateljevim besedam.

Pa nekaj menda vendar ni bilo v redu. Kajti Tonček je vzdihnil in rekel: „Kje bi neki dobil svetinjico?“

„O, svetinjico,“ je odgovoril Peter, „svetinjice je povsod dovolj! Toda, ko ga je Tonček pozval: „Daj mi eno!“ se je moral umakniti, da je nima.

V stanovanje je pokukala Nanča. „Tonček, ali si tukaj? Klobuk vzemi, greš z mano, če hočeš!“

„Kam pa?“ je vprašal Tonček.

„Na naš part.. Boš videl, kje je našel delavec tisto prepeljiče gnezdo.“

Tončka je mikalo povabilo, vendar je pomišljaj: „Ata ni doma, hudi bodo.“

„Bova kaj nazaj,“ je obetala Nanča. „Na, tukaj imaš krajcar, so mi ga dali včeraj oče zate! Še po robec sto-

pim, kar na dvorišču me počakaj!“

S krajcarjem v roki se je čutil Tonček zavezanega, da ustreže Nančinemu povabilu. Dal je klobuk na glavo; pri vratih se je še enkrat ustavil: „Kaj pa, če pridejo tačas ata?“

Peter je odgovoril: „Nanči reci za svetinjico, ta jih gotovo ima!“

Strah pred atom in svetinjica sta morala biti v neki skrivnostni zvezi, kajti Tonček se je pomiril pri tem odgovoru in šel.

Nanče še ni bilo na dvorišču, poiskal jo je v stanovanju. Oklevala je, ali bi vzela okovano palico s seboj ali je ne bi. Odločila se je, da ne; pot, kamor se je napravljala, je bila premalo gosposka da bi ji mogla palica, boljje ost na njej kaj prida služiti... Rada je ustrejala Tončkovi želji po svetinjici, polno jih je imela, pobožnih in posvetnih.

Potem sta krenila proti Mestnemu logu. Na vrteh in njivah ob poti so pridno delale Krakovčanke in Trnovčanke, ki so že dolgo vrsto let poznale Nančo in se rade z njo pošalile. Nanča jim je dajala resne odgovore; če pa vprašanja ni razumela — to je bilo v dobri polovici primerov — je rekla: „Ja! — Pa z Bogom!“ in je bilo tudi prav.

Tako sta počasi prišla do domačega parta.

Gospod Kocmur je bil sam doma.

Zena se je mudila v mestu pri svojih

postrežbah, Stanka pa je bil poslal, da pozve, ali in kje je sestra Mici v službi in ali bi se dalo dobiti od nje kaj posojila.

Stal je pred šupo, držal roke v žepih, nežno in z občutkom je žvižgal. „Kje so moje rožice?“ in gledal streho, ki je imela graje vredno lastnost, da je prepuščala dež. Ta lastnost pa je bila neprijetna ne le za dragoceno pohištvo, ampak tudi za stanovalce. Gledal je torej streho in ako bi bila karkoli in kjerkoli katerakoli streha postala cela od vztrajnega gledanja, potem se je tudi tej strehi skoraj obetala boljša bodočnost.

Nanče se ni prav nič prestrašil, prej ali slej jo je pričakoval. Vesel pa je bil ugodne okolnosti, da je sam doma, da ni žene.

„O, Ana, srečne oči!“ jo je pozdravljajl že od daleč s prijaznim nasmehom in si vihral brke. „Pravkar sem mislil nate. Streho bo treba popraviti, dežuje noter, les trohni — kdo ima škodo kakor ti?“

Nanča je bila pripravljena na boj — nepričakovano prijazni sprejem jo je zmedel. Zazijala je, potem je rekla kratek, pa še dosti vlijuden „ja!“ in čakala, kaj pride.

„Notri je vse razdejano! Nemara so kake potepuhi semkaj hodili se valjat, kake barabe. Še čuda, da niso vsega odnesli; nekaj opeke že manjka iz zida. Le poglej!“

Nanča je pogledala, res: zid je bil ob zgornjem robu robu krog in krog razkopan in kakor škrob! Rekla je „ja!“ in je čutila, da pojema njena

bojevitost in to ji ni bilo prav.

„In sploh,“ je rekel Kocmur in se ozrl okoli, „v meji so tudi sekali. Dandane, če človek sam ne čuva, vse mu pokradejo.“ Pokazal je in Nanča je videla, da manjka iz meje stara hruška, že nekaj let se je počasi sušila, en vrh pa je bil vendar še lansko leto rodil.

Rekla je: „Ja!“ Hruška jo je zanimala, stopila je tja skozi visoko travo. Kocmur jo je spremljal, v kraj je pripogibal veje, da ne bi ovirale cenjenega gosta, in ji razkladal: „Glej, čisto na novo je posekana! Da smo le nekaj dni prej prišli semkaj, pa bi hruška še stala! Kdo si je mislil!“

Tako se je Kocmur samega sebe obtožil zanikrosti, ker je predolgo odlašal s priselitvijo.

Nanči se je zdelo, da ga mora potolažiti, in je ponovila njegove besede: „Kdo si je mislil!“ — Stopila sta naprej ob meji in gledala, če še kaj več škode pričuje o hudobnosti brezvestnih ljudi. —

Tonček jo je bil medtem ubral na ono plat parta, kjer je stal poleg kate tepke mogočnega hrast. Njegova domneva ga ni varala; bele lise v travi pod drevosom so nedvomno potrjale, da zgoraj gnezdi jo kavke. Ogledoval si je položaj in ga preudarjal.

Skoro je dobil družino: domov se je priklatil Stanko. Čim je zagledal Tončka, mu je zažvižgal običajno znamenja „ta-ta-ta-ti“ in se napotil proti njemu počasi in dostojanstveno, kakor se spodobijo lastniku ptičjega gnezda v vrhu visokega hrasta.

„Če hočem,“ je rekel brez pozdrava

in uvoda, „s kamni zbijem gnezdo z drevesa.“

„Počakaj, da se zvale!“ je svetoval Tonček. „Mladiče lahko prodaš. Če bi jaz imel kaj denarja in če bi jo imel kam dati, bi tudi kupil kavko.“

Stanko je preudarjal: „Kako prideš do gnezda, ko nima drevo spodaj nič vej!“

Tonček se je pobahal: „Joj, ali ne znaš plezati? O, jaz grem pa koj v vrh, samo roparske stopnice mi napravi!“

Stanko je povesil roke in jih sklenil. Tonček mu je stopil nanje in od tod na ramena, se oprjel debela in si skušal pomagati višje; da le pride do prve veje, pa bo rešena domovina! V takih in enakih spretnostih je bil dobro izurjen izza svoje pastirske dobe pri teti; zato njegove besede niso bile prazno bahaštvo in gotovo bi bil rešil domovino. Ali vmes je posegal nepričakovan zadržek: reklo je „rsk“ in tisti, ki je podal to usodno izjavo, ni bil nikdo drug nego Tončkove hlače.

Ta pripetljaj je vzel Tončku vso duševno silo. „Dol grem“, je izjavil in ko je s pomočjo roparskih stopnic spet stopil na tla, ni rekel drugega nego: „Tepen bom! Jezus Marija, ali bom tepen!“

Stanko se ni ponašal s kdo ve kako dobrim srcem; vendar se mu je oglasil čut skupnosti z ogroženim tovarišem zoper očeta zatiralca. Ogledal si je rano na Tončkovih hlačah in rana je bila taka, da se mu je najbolj primeren zdel svet: „Nikar ne hodi domov, skrij se kam ali pa uidi!“